

COVID-19 döneminde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet ve BİT* yoluyla şiddet

Fotoğraf: BM Kadın Birimi/Emad Karim

GİRİŞ

Bu bilgi notunda, COVID-19 salgını sonrası ortaya çıkan eğilimler ile salgının kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet ve BİT1 yoluyla şiddet üzerindeki etkileri üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddetin ve BİT yoluyla şiddetin önlenmesi ve bununla mücadele edilmesine yönelik olarak uygulanan stratejilerden örnekler verilerek farklı aktörlerin bu konuyu nasıl ele alabileceğine ilişkin tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu belge, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddete ve BİT yoluyla şiddete son verilmesine yönelik çözüm önerilerine destek olan çeşitli uzmanların bilgi ve deneyimlerinden yararlanılmış canlı bir belge niteliğindedir.

*Bilgi ve İletişim Teknolojisi

İNTERNETE ERIŞİMİ OLAN
KADINLAR VE KIZ ÇOCUKLARI,
ERKEKLERE ORANLA DAHA
FAZLA DİJİTAL ŞİDDETE
MARUZ BIRAKILMAKTADIR

EĞİLİMLER VE SORUNLAR

Kadınlara yönelik şiddet, bir insan hakkı ihlali olup şiddete maruz bırakılanlara, ailelerine ve toplumlara ciddi etki eden evrensel bir sorundur. COVID-19 salgını, hareket kısıtlamaları ve sosyal izolasyon tedbirleri nedeniyle ekonomik ve sosyal stresi derinleştirirken cinsiyete dayalı şiddet de giderek artış göstermektedir². COVID-19 döneminde kadınlara yönelik şiddet; ev içi şiddet, dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddet de dahil olmak üzere farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır³. Bu tür şiddet ve istismar vakaları, cinsiyete dayalı yaygın ve sistematik ayrımcılık bağlamı içerisinde gerçekleşmektedir.

Fotoğraf: BM Kadın Birimi /Ryan Brown

Dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddet ile ilgili kapsamlı bir küresel tanım ve veri olmasa da araştırmalar, kadınların orantısız şekilde hedef alındığını ve bunun sonucunda ciddi sonuçlarla karşı karşıya kaldığını göstermektedir⁴. Kadınlar ve kız çocukları, erkeklere oranla internette birden fazla kez, tekrar eder şekilde ve cinsiyete dayalı olarak birbirleriyle ilişkili şiddet türlerine daha fazla maruz bırakılmaktadır⁵.

Ayrıca insan hakları savunucuları, kadın siyasetçiler, gazeteciler, blog yazarları, etnik azınlığa mensup kadınlar, yerli topluluklara mensup kadınlar ve lezbiyen, biseksüel ve transseksüel kadınlar da dahil olmak üzere bazı kadınlar, bilhassa BİT yoluyla tacizin hedefi haline gelmektedir⁶. Avrupa'da dijital şiddet riski, 18-29 yaş arası genç kadınlar arasında en yüksek düzeydedir⁷.

Kadınlar ve kız çocukları, salgın döneminde daha sık internete girse de, dijital bir toplumsal cinsiyet açığı da söz konusudur⁸. COVID-19, sosyal medya çağında görülen ilk büyük küresel salgın olarak tanımlanmaktadır⁹. Dünya nüfusunun yarısından fazlası, Nisan ayının ilk günlerinden itibaren yasaklarla yaşamaya başlamıştır¹⁰. Karantina önlemleri ve izolasyon politikaları, internet kullanımını %50 ila %70¹¹ arttırmıştır. Zira, kadınlar ve erkekler iş, okul ve sosyal faaliyetler için çareyi internette aramaya başlamıştır. Dijital becerileri sınırlı düzeyde olan kullanıcıların, bu dönemde siber şiddete maruz bırakılma riski artmıştır¹². Dijital toplumsal cinsiyet açığı¹³

ABD'de,
18-29 yaş arası her
on kadından ikisi
internette cinsel tacize maruz
bırakılırken
iki kadından biri de
kendilerine istemedikleri halde
müstehcen görüntüler gönderildiğini
ifade etmektedir.

- 2018 yılında Kanada'da her **BEŞ KADINDAN BİRİ**, internet üzerinden tacize maruz bırakıldığını bildirmiştir.ⁱ
- Fransa'da kadınların **%15'i**, çeşitli siber taciz türlerine maruz bırakıldıklarını ifade etmiştir.ⁱⁱ
- Pew 2017 raporuna göre ABD'de kadınların, sırf cinsiyetleri nedeniyle hedef haline gelme olasılıkları erkeklere oranla **iki kat** fazladır.ⁱⁱⁱ
- Avrupa Birliği'nde her **10 kadından 1'i**, 15 yaşından itibaren siber tacize maruz bırakıldığını bildirmektedir.^{iv}
- Pakistan'da gerçekleştirilen Hamara İnternet adlı çalışma sonucunda kadınların **%40'ının** internette çeşitli taciz türlerine maruz bırakıldıkları ortaya çıkmıştır.^v

*Kaynaklar, kaynakça bölümünde

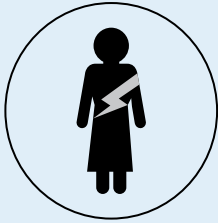
nedeniyle kadınlar ve kız çocukları, bu şiddet türlerine karşı daha büyük bir risk ile karşı karşıyadır.

Bu bağlamda kadınlara yönelik BİT yoluyla şiddet, salgının gölgesinde yaygın hale gelmiştir. Kadınlar ve kız çocukları, internet üzerinden fiziksel tehdit, cinsel taciz, ısrarlı takip, Zoom görüşmelerine izinsiz giriş ve istenmeyen cinsel içerikli paylaşım gibi şiddet türlerine maruz bırakılmaktadır. Kadınların internet üzerinden sosyal etkinliklere¹⁴ katılımı sırasında kendilerine istenmeyen pornografik görüntüler gösterildiği ve şiddet tehditlerine, zararlı cinsel içeriklere¹⁵ ve Zoom ile görüntülü görüşme sırasında izinsiz müdahalelere ve görüşme sırasında ırkçı ve cinsel müstehcen görüntülere maruz bırakıldıkları tespit edilmiştir.¹⁶

Avustralya'da bulunan eGüvenlik Komiserliği, internet aracılığıyla istismar ve zorbalık vakalarının, geçtiğimiz ay %50 artış gösterdiğini ifade etmektedir¹⁷. Europol'e göre Avrupa'da çocuk istismarına yönelik görüntü arayanların internet faaliyetleri artış göstermektedir¹⁸. İnsan Hakları Komisyonu'na göre Filipinler'de karantina döneminde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik akranlar arası dijital şiddet yoğunlaşmıştır. Porno trafiği de, karantina döneminde ortalama bir güne kıyasla¹⁹ çarpıcı şekilde zirve yapmış ve dünya genelinde cinsel ilişkiye zorlama riski artış göstermiştir²⁰.

Ayrıca, siber şiddet konusunda uzman yargı mensuplarının sayısı, 2020 yılında azalmış, bu da BİT yoluyla şiddet riskini arttırmıştır²¹. Bu bağlamda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddet vakalarının, kriz dönemi sonrasında bile uygulamaların gevşemesi sonucunda artması muhtemeldir; internet kullanan kişilerin oranı ise aynı kalacaktır.

ETKİLERİ

Çevrimiçi ve çevrimdışı ortamda şiddet

İnternette sağlanan hizmetlere erişim

Eğitim ve istihdam

Dijital vatandaşlık

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddetin psikolojik ve sosyal etkilerinin yanı sıra üreme sağlığına da etkileri bulunurken şiddete maruz bırakılanlar için internet dışı ortamlarda da fiziksel ve cinsel şiddet boyutuna vardığı görülmektedir²². Dijital şiddet hem internet ortamında hem internet dışında süreklilik arz ederek uygulanmaktadır. Dijital ortamlarda başlatılan hareketlerin yol açtığı sonuçları, internet dışı ortamın gerçeklerinden ayırt etmek çoğu zaman zordur. Bu durum tersi için de geçerlidir. COVID-19 öncesinde yapılan bir araştırmada²³, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddetin kadınlar arasında daha yüksek düzeyde kaygı, stres bozukluğu, travma, panik atak, öz saygının yitirilmesi ve tacize karşı çaresiz hissetme gibi pek çok olumsuz sonuç doğurduğunu göstermiştir.

Bu duygular, kadınların ekonomik, sosyal ve siyasi sebeplerle evlere kapandığı ve giderek daha fazla ev içi şiddete maruz bırakıldığı bir dönemde karantina ve izolasyon tedbirleri sonucunda ve farklı salgın dalgalarıyla daha da kötü bir hâl almaktadır.

Kadınlara yönelik dijital şiddet, COVID-19 döneminde kadınların internette sağlanan hizmetlere erişimlerini de kısıtlayabilmektedir. Araştırmalar, internet ortamında maruz bırakıldıkları şiddet nedeniyle kadınların erişimlerini kısıtlama eğiliminde olduğunu göstermektedir.²⁴ COVID-19 döneminde okul dersleri, market ve pazar alışverişi, tıbbi ve yasal destek ve temel hizmetler de dahil olmak üzere çeşitli hizmetler pek çok belediye tarafından internet üzerinden verilmeye

başlanmıştır.²⁵ Giderek artan dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddet vakaları, kadınların internet kullanımını ve internet hizmetlerine erişimini kısıtlayabilmekte veya değiştirebilmektedir. Diğer taraftan güvenli, uygun fiyatlı ve kapsayıcı internet olanakları ile dijital araçların, kadınların internete katılım oranlarını artırma ve dijital toplumsal cinsiyet açığını azaltma potansiyeli bulunmaktadır.²⁶

Kadınların, aktif dijital vatandaşlar olarak seslerini duyurma ve katılım gösterme oranları, COVID-19 döneminde artan dijital taciz ve şiddet vakaları sonucunda kısıtlanabilmektedir. Genellikle bu süreçte geride bırakılanlarbaşa olmak üzere kadınların kapsayıcı şekilde sürece katılımı, krizin şiddetini azaltma ve toparlanma döneminde hayati öneme sahiptir. Ancak eldeki veriler, birden fazla kimliği bulunan (örn; LBTQI, etnik azınlık ve yerel topluluk mensubu) kadınların

İNTERNET ÜZERİNDEN KADINLARA VE KIZ ÇOCUKLARINA YÖNELİK ŞİDDET, PSİKOLOJİK VE SOSYAL ETKİLERİNİN YANI SIRA ÜREME SAĞLIĞINA DA ETKİ ETMEKTEDİR.

internette ayrımcılık ve nefret söylemleri ile sıklıkla hedef alındığını göstermektedir. Kadınlar, bunun sonucunda kendilerine sansür uygulayıp internet üzerindeki tartışmalardan uzak durma eğilimi göstermektedir. COVID-19 döneminde açık platformlarda ve herkese açık tartışmalarda haklarını savunmak üzere daha fazla sayıda kadın internete ve sosyal medyaya başvurduğu için hedef alınma riskleri de artmaktadır. Diğer taraftan yerel topluluklar ile iletişim kurmak için internet ve sosyal medya kullanımına ilgi artarken kamusal alanlara erişimin sınırlı olduğu zamanlarda şiddete tanıklık edenler için şiddeti ihbar etmeye yönelik destek alanında önemli fırsatlar sunulmakta ve sosyal uyum desteklenmeye devam etmektedir.

Dijital şiddetin ekonomik maliyeti, internet kullanımının arttığı zamanlarda birden artış gösterebilmektedir. Örneğin, Avustralya'da internetten taciz ve uygunsuz içerik gönderme eylemleri, ekonomiye 3,7 milyarlık bir zarar vermiştir²⁷.

Fotoğraf: BM Kadın Birimi/Johis Alarcón

UMUT VERİCİ UYGULAMALAR/STRATEJİLER

HİZMETLER:

- **Access Now Digital Security Helpline** dijital güvenlik uygulamalarını geliştirmek üzere risk altındaki kadınlara destek olup şiddete maruz bırakılan kadınlara acil durumlarda hızlı bir şekilde yardım sağlamaktadır. Günde 24 saat ve haftada yedi gün sekiz dilde yararlanılabilen bu hizmet sayesinde, insani kriz dönemlerinde dijital haklar takibe alınıp bu konuya dikkat çekilmektedir.
- Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Ağı (NNEDV) bünyesindeki **Net Tech Project** , COVID-19 döneminde kadınlara yönelik yakın partner şiddeti, cinsel saldırı ve şiddet bağlamında teknoloji, gizlilik ve güvenlik konularını ele almaktadır.
- **El Alto, Bolivia** BM Kadın Birimi'nin Güvenli Şehirler ve Güvenli Kamusal Alanlar adlı küresel girişimi kapsamında, kadınlara yönelik dijital şiddetin zararlı etkilerini gözler önüne serip bu vakaların COVID-19 döneminde nasıl bildirileceği ile ilgili basit ve kullanıcı dostu iletişim materyalleri hazırlamaktadır.
- **The Action Coalition** Nesil Eşitliği kapsamında Teknoloji ve İnovasyon konularına ağırlık veren ve öncelikli olarak kadınlara yönelik dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddet konusunda veri toplama, önleme ve mücadele faaliyetleri ile ilgilenen bir oluşumdur.

FARKINDALIK YARATMA VE EĞİTİM:

- **Take Back the Tech!** 2006 yılından bu yana internet üzerinden toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz bırakılmış kadınlara, eşcinsellere ve cinsiyet çeşitliliği gösteren kişilere destek sağlayıp farkındalık yaratma, belgelendirme ve dijital güvenlik konularıyla ilgilenmektedir.
- **#SheTransformsTech**, 100'ü aşkın ülkeden taban hareketlerine mensup kadınların hikayelerini ve katkılarını sentezleyerek küresel çapta karar verici mercilere ve teknoloji firmalarına yönelik bir tavsiye raporu hazırlayan kitle kaynaklı bir kampanya ve küresel bir anket çalışmasıdır.
- **Call to men** Koronavirüs döneminde internet ortamında porno ve pozitif erkeklik uygulamalarına son vermek üzere internette bir grup oluşturup erkeklere harekete geçme çağrısında bulunmaktadır.
- **Tactical Tech Training Curriculum** toplumsal cinsiyet ve teknoloji konusunda 20'yi aşkın konu ve çalıştay modeliyle gizlilik ve dijital güvenlik eğitimlerine bütüncül ve feminist bir bakış açısı kazandırmaktadır.
- **Onlineharassmentfieldmanual.pen.org/**, internet üzerinden istismar konusunda gazetecilerin ve hak savunucularının yararlanabileceği etkin stratejiler ve kaynaklar barındıran dijital bir kılavuzdur.
- **Internetlab.org.br/en/** internet politikaları başta olmak üzere hukuk ve teknoloji ile ilgili konular etrafında akademik bir tartışma ortamı oluşturmayı amaçlayan bağımsız bir araştırma merkezidir.
- **GenderIT.org** 18 Afrika ülkesinden feministlerin toplumsal cinsiyet ve BİT ile ilgili analizlerini paylaşmaktadır.
- **EQUALS Digital Skills Fund** Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki kadınların ve kız çocuklarının dijital becerilerini desteklemeyi amaçlayan bir taban hareketidir.

KULLANICILARIN GİZLİLİĞİ VE GÜVENLİĞİ:

- **Instagram** geçtiğimiz günlerde, kullanıcıların istedikleri hesabı engelleyip yorumlar kısmını kontrol edebilmelerini sağlayan kısıtlama aracını uygulamaya koymuştur.
- **Feminist Safety Reboot** şiddete maruz bırakılan kişilere internette güvenli alanlar oluşturup toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin anlaşılmasına destek olmaktadır.
- **Heartmob** şiddete maruz bırakılan kişilere internet üzerinden destek grubu sağlamaktadır.
- **Jigsaw** Kamusal alanda kadınlara yönelik şiddet ve taciz konusunda araştırmalar yapıp teknolojiler geliştirmektedir.

TAVSİYELER

Devlet, sivil toplum kuruluşları ve internet hizmet sağlayıcılarının ortak çalışmalarıyla COVID-19 döneminde kadınlara yönelik dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddet vakalarının artışı ele alınmalıdır.

HÜKÜMETLERİN

- Kadınlara yönelik şiddeti gündemlerine alırken COVID-19 faaliyet ve eylem planlarında dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddet konusuna kanıta dayalı önlemlerle yer vermesi,
- Acil durumlarda, kadınlara yönelik dijital şiddet ile ilgilenen kolluk mensupları için özel, net ve etkin kurum içi ve kurum dışı protokoller ile davranış kurallarını güçlendirmesi,
- İnternet üzerinden şiddet konusunu insan hakları ve toplumsal cinsiyet yaklaşımıyla ele alma konusunda uzman yargı mensuplarına yatırım yapmaya devam etmesi,
- İnternet kullanıcılarını, COVID-19 döneminde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddet vakalarını nasıl bildirecekleri ve temel hizmetlere nasıl erişecekleri konusunda bilgilendirmesi,
- Çocukların internet üzerinden cinsel istismarı ve çocuk pornosu ile ilgili mevcut yönergelerini güçlendirmesi,
- Çeşitli paydaşları bilgilendirmek üzere kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet ve teknoloji destekli şiddet etkin şekilde ele alan ümit verici ve iyi uygulamaları paylaşması,
- Kadınlar ve kız çocukları için güvenli ve kapsayıcı BİT yöntemleri ile ilgili rehber ve iyi uygulamalar hazırlanması için kadın hakları örgütlerini aktif olarak sürece dahil etmesi gerekmektedir.

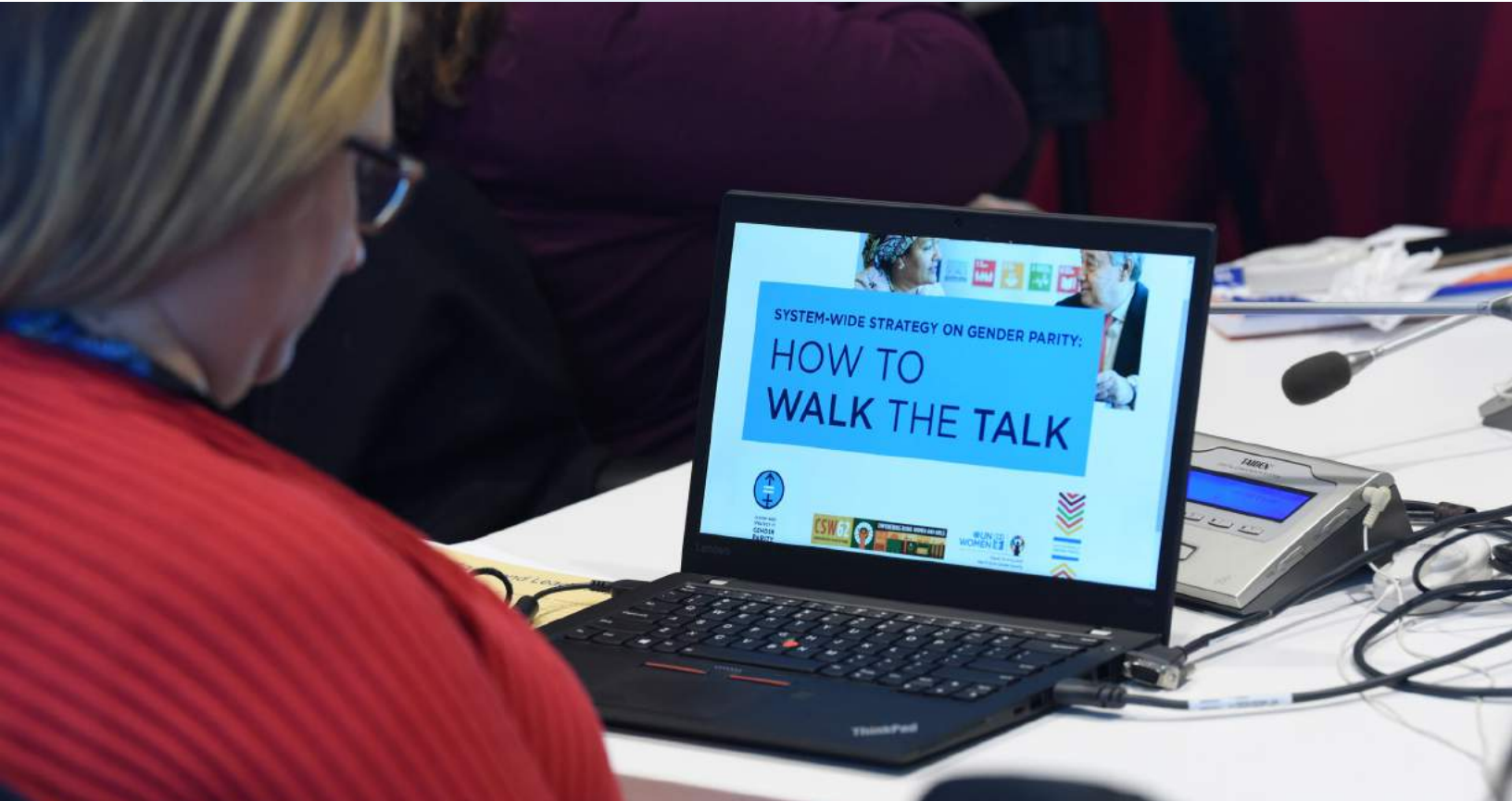
KADIN HAKLARI ÖRGÜTLERİ VE DİĞER SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ

- COVID döneminde internet ortamında ve dışında toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz bırakılmış kadınlara ve kız çocuklarına destek olmak üzere özel destek hatlarını çalıştırmaya devam etmeleri ve kapsamlarını genişletmeleri,
- İnternet üzerinden diğer BİT yöntemleriyle şiddet vakalarını tespit etmek ve bildirmek üzere kadın hakları savunucularının, eğitimcilerin ve internet kullanıcılarının farkındalığını arttırmaları,
- Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital taciz ve diğer BİT yöntemleriyle şiddet vakalarının nasıl tespit edileceği, belgelendirileceği ve bildirileceği ile ilgili ipuçları, araçlar ve kaynaklar temin etmeleri,
- COVID yasaklarının uygulamada olduğu dönemde iş arkadaşları, aile fertleri ve diğer internet kullanıcılarının internette şiddete tanık olma ihtimallerini göz önünde bulundurarak şiddeti ihbar etme konusunda destek sağlamaları,
- İletişim görsellerini, kamusal ve siyasi alanda görev yapanlar gibi yüksek risk grubundaki kadınlara ve kız çocuklarına zararlı etkilerini gösteren basit ve kullanıcı dostu şekillerde hazırlamaları,
- COVID döneminde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet konusunda yapılan anket ve hızlı değerlendirme çalışmalarında cinsiyet, yaş, etnik köken ve mümkünse ırk olarak ayrıştırılmış verilerin toplanmasına destek olmaları,
- Şiddet sarmalı içerisinde internette birden fazla baskı ve taciz türüne maruz bırakılan topluluklara yönelik olarak ortak bir anlayış ve yaklaşımı desteklemeleri,
- Uygulamaya yön vermek amacıyla, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddetin önlenmesini hedefleyen girişimleri takip etmeleri, bunların nasıl işlediğini (veya işlemediğini) anlamaları gerekmektedir.

İNTERNET HİZMET SAĞLAYICILARININ

- Salgın döneminde kadınların internet ortamındaki güvenliğini sağlamak üzere üst düzeyde ve net yükümlülükler belirlemesi,
- Kadınlar, gençler ve çocuklar için güvenli internet tavsiyelerinde bulunması,
- Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddet konusunda sosyal medya siteleri, GPS, telefon vs. dahil olmak üzere erişilebilir ve şeffaf bildirim ve şikâyet mekanizmaları oluşturması,
- Yerel dillerde ücretsiz destek hatlarına ve herkesin yaşına uygun hizmetlere erişim imkânı sağlaması,
- İnternet kullanımı artarken çalışanlarının dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddet konusunda kapasitesini arttırması,
- Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddetin önlenmesi ve herkes için insan haklarının ve dijital güvenliğin desteklenmesine yönelik eğitim kampanyalarına yatırım yapması,
- Kısa, orta ve uzun vadede çözümler üretilmesi konusunda feminist teknoloji firmaları ve sivil toplum kuruluşlarına yatırım yapmaya ve iş birliğinde bulunmaya devam etmeleri gerekmektedir.

Fotoğraf: BM Kadın Birimi/Susan Markisz

SALGIN DÖNEMİNDE KADINLARIN İNTERNET ORTAMINDAKİ GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMAK ÜZERE ÜST DÜZEYDE VE NET YÜKÜMLÜLÜKLER BELİRLENMELİ.

SON NOTLAR

- 1 Kadınlara yönelik dijital şiddet, bir kadına sırf kadın olduğu için tamamen veya kısmen cep telefonu ve akıllı telefon, internet, sosyal medya platformları veya e-posta gibi BİT yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen, desteklenen veya daha da şiddetli hale getirilen ve orantısız şekilde kadınları etkileyen toplumsal cinsiyete dayalı bir şiddet türüdür.
- 2 Birleşmiş Milletler (Nisan 2020). Politika Özeti: COVID-19'un Kadınlara Etkisi.: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf?la=en&vs=1406>
- 3 Bkz. BM Kadın Birimi (2020). COVID-19 ve Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Kurumsal Bilgi Notu
- 4 OHCHR (2018). Özel Raportörün kadınlara yönelik şiddet, nedenleri ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddetin insan hakları açısından sonuçları ile ilgili raporu. <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/SRWomen/Pages/SRWomenIndex.aspx>
- 5 a.g.e
- 6 a.g.e
- 7 Avrupa Birliği (2018). Kadınlara yönelik siber şiddet ve nefret söylemi [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU\(2018\)604979_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU(2018)604979_EN.pdf)
- 8 <https://itu.foleon.com/itu/measuring-digital-development/gender-gap/>
- 9 <https://www.vox.com/recode/2020/3/12/21175570/coronavirus-covid-19-social-media-twitter-facebook-google>
- 10 Son not 3
- 11 <https://www.forbes.com/sites/markbeech/2020/03/25/covid-19-pushes-up-internet-use-70-streaming-more-than-12-first-figures-reveal/#73bc35303104>
- 12 UNODC (2020). Ciberdelito y COVID-19: Riesgos y Respuestas. UNODC Siber Suç ve Para Aklama ile Mücadele Birimi
- 13 Dünya genelinde akıllı telefonu olup cep telefonundan internete erişimi olan kadın sayısı, erkeklerden yaklaşık 327 milyon azdır. Kadınların, akıllı bir telefona sahip olma imkânı erkeklerden ortalama %26 daha azdır. Güney Asya ve Afrika'da bu oranlar, sırasıyla %70 ve %34'tür. OECD (2018). Dijital toplumsal cinsiyet açığının kapatılması <http://www.oecd.org/internet/bridging-the-digital-gender-divide.pdf>
- 14 <https://www.nbcnews.com/tech/security/video-chats-familiar-forms-online-harassment-make-comeback-n1168806>
- 15 <https://theconversation.com/as-use-of-digital-platforms-surges-well-needed-stronger-global-efforts-to-protect-human-rights-online-135678>. BM Kadın Birimi (2020) Arap Ülkelerinde kadınlara yönelik şiddet ve COVID. Ayrıca bkz. <https://theconversation.com/as-use-of-digital-platforms-surges-well-needed-stronger-global-efforts-to-protect-human-rights-online-135678>.
- 16 <http://www.svri.org/blog/online-safety-changing-world-%E2%80%93-covid-19-and-cyber-violence>. <https://www.reuters.com/article/us-women-rights-cyberflashing-trfn-idUSKBN2153HG>
- 17 https://www.skynews.com.au/details/_6148739344001
- 18 www.europol.europa.eu/publications-documents/catching-virus-cybercrime-disinformation-and-covid-19-pandemic
- 19 <https://www.pornhub.com/insights/corona-virus>
- 20 UNODC (2020). Ciberdelito y COVID-19: Riesgos y Respuestas. UNODC Siber Suç ve Para Aklama ile Mücadele Birimi
- 21 a.g.e
- 22 Backe EL, Lilleston P, McCleary-Sills J (2018) Ağ bağlantılı bireyler, cinsiyetçi şiddet: Siber şiddet üzerine bir literatür incelemesi. Şiddetin Cinsiyeti 5(3):135-145.
- 23 Uluslararası Af Örgütü/ IPSOS/ Mori Araştırması
- 24 Bkz. Japleen Pasricha, Hindistan'da Dijital Şiddet: Sosyal Medyada Kadınlara & Azınlıklara Yönelik Siber Suçlar, Hindistan'da Feminizm, 2016.
- 25 <https://www.citiesforglobalhealth.org/>
- 26 OECD (2018). Dijital toplumsal cinsiyet açığının kapatılması <http://www.oecd.org/internet/bridging-the-digital-gender-divide.pdf> (p. 13)
- 27 https://www.tai.org.au/sites/default/files/P530%20Trolls%20and%20polls%20%20surveying%20economic%20costs%20of%20cyberhate%20%255bWEB%255d_1.pdf
- 28 Dijital şiddet ve BİT yoluyla şiddet konusunda politika ve yasal çerçeveler ile ilgili uzun vadeli tavsiyeler için OHCHR'ye başvurabilirsiniz (2018). Özel Raportörün kadınlara yönelik şiddet, nedenleri ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddetin insan hakları açısından sonuçları ile ilgili raporu. <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/SRWomen/Pages/SRWomenIndex.aspx>

KAYNAKÇA

- i. Kanada'da toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve istenmeyen cinsel davranışlar, 2018. <https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/191205/dq191205b-eng.htm>
- ii. Avrupa Birliği (2018). Kadınlara yönelik siber şiddet ve nefret söylemi [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU\(2018\)604979_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU(2018)604979_EN.pdf)
- iii. Pew Araştırma Merkezi (2017). Dijital Taciz 2017. <https://www.pewresearch.org/internet/2017/07/11/online-harassment-2017/>
- iv. Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (2014). Kadınlara yönelik şiddet: AB geneline yönelik anket https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf
- v. Dijital Haklar Vakfı (2017). Pakistanlı Kadınların Dijital Tacize Maruz Bırakıldığı Olayların Değerlendirilmesi: <https://digitalrightsfoundation.pk/wp-content/uploads/2017/05/Hamara-Internet-Online-Harassment-Report.pdf>